

ינובסקה – לבוב

(Janowska-Lvov). מחנה עבודה והשמדה בפרברי לבוב. בספטמבר 1941 הפעילו הגרמנים ברחוב ינובסקה מפעל לצורכי הצבא הגרמני, ותוך זמן קצר הרחיבוהו לרשת של בתי-חרושת, חלק מקונצרן של התעשייה הצבאית הגרמנית. מראשית קיומם הועסקו במפעלים הללו עובדי כפייה יהודים מלבוב. בספטמבר 1941 עבדו בו 350 יהודים ובסוף אוקטובר כ-600, ואולם, במועד ההוא חל שינוי במעמד המפעלים והם הפכו למחנה סגור. השטח הוקף גדר תיל והיציאה לעובדי כפייה יהודים שבתחומו נאסרה. ב-1942 הורחב הייצור בסדנות שבמחנה והכלואים הועסקו בנפחות, במסגרות ובנגרות, וכן הועסקו בעבודות שלא היתה להם משמעות יצרנית כלשהי, כגון חפירות והעברת מטענים ממקום למקום, ומטרתם היתה לשבור את רוחם של הכלואים ואת גופם בדרך להמתתם.

בתחילת נובמבר 1941 פנו הגרמנים ליוזנרט בלבוב בדרישה לספק עוד עובדים למחנה, אך יושב ראש היוזנרט ד"ר יוסף פרנס סירב להיענות לדרישה ובשל כך נרצח. בעקבות האקציה שנערכה ביהודי לבוב במרס 1942 הוכנסו למחנה עוד כמה מאות יהודים. באביב אותה שנה הורחב שטח המחנה והמשטר שבו קיבל צביון של מחנה ריכוז: התעללויות ורצח, רעב ומחלות היו מנת חלקם של האסירים. כדי להקל את מצוקתם אירגן היוזנרט בלבוב עם משפחות הכלואים ועד, והוא שלח מזון למחנה, ואולם, רק חלק זעום מן המצרכים הגיע לידי האסירים, ואת רובו גזל סגל המחנה. עם התחלת השילוחים של המוני יהודי גליציה המזרחית להמתה במחנה ההשמדה בלז'ץ, במרס 1942, חל שינוי בתפקודו של מחנה י"ל. כפעם בפעם הופנו אליו משלוחי היהודים מיישובי הסביבה שיעדם הסופי היה מחנה בלז'ץ, אך במחנה י"ל נערכו סלקציות – 'כשירים לעבודה' הושארו במקום והשאר הובלו לבלז'ץ.

אחרי האקציה בלבוב בקיץ 1942 הוכנסו למחנה עוד אלפי יהודים. במחצית הראשונה של 1943 קיבל המחנה יותר ויותר צביון של מחנה השמדה. העסקתם של האסירים במפעלים שבמחנה ובמקומות העבודה שבעיר הצטמצמה, תקופת כליאתם של המובאים למחנה התקצרה, ורובם היו מובלים ישירות למקומות ההוצאה להורג בקרבת העיר. באמצע מאי 1943 נרצחו יותר מ-6,000 נפש. על מעשי התעללות ורצח פקדו מפקדי המחנה ואנשי סגל גרמנים שהצטיינו באכזריותם, וביניהם אוברשטורמפירר פריץ גבאואר, אוטרשטורמפירר גוסטב וילהאוז, האופטשארפירר יוזף גז'ימק, ואוברשטורמפירר וילהם רוקיטה. על אף הטרור הנורא היו במחנה תופעות של עזרה הדדית ואף נסיונות לארגן התנגדות. האסירים סייעו במיוחד לחולים שביניהם כדי למנוע פגיעה מיידית בהם. באמצע 1943 נעשו הכנות לארגן קבוצות התנגדות במחנה. פעילי המחתרת מקרב האסירים הבריחו נשק למחנה באמצעות היוצאים לעבודות-חוץ בעיר. הכוונה היתה להתנגד בכוח בעת חיסול המחנה. בנובמבר 1943 התחילו הגרמנים בחיסול המחנה. יש סברה שהגרמנים הקדימו את מועד

חיסול המחנה מחשש להתקוממות כללית במחנה. אומנם לא עלה בידי אנשי המחתרת היהודית במחנה לארגן מרד מקיף, אך היו מקרים של התנגדות חמושה מצד האסירים בעת הובלתם למקומות ההוצאה להורג בקרבת העיר.

ב-19 בנובמבר 1943 פרצה התמרדות בקרב קבוצת האסירים המכונה 'זונדר-קומנדו 1005' שהועסקה באיסוף גויות הנרצחים ושריפתן. אין מספרים מדוייקים על מספר היהודים שנספו במחנה י"ל, אך לפי הערכה מצאו בו את מותם רבבות רבות של יהודי לבוב וגליציה המזרחית.